

Tematické okruhy ke státní magisterské zkoušce

Psychologická metodologie

NMgr. studijní program Psychologie

<p>1. a) Současné nároky na „vědeckou“ teorii a metodu zkoumání. Problémy “vědeckosti“ psychologie coby „objektivní vědy o subjektivních jevech“. Vztah získávaných empirických dat a vytváření, ověřování a hodnocení teorií a teoretických pojmů. Základní, užitý, heuristický výzkum. (S 1; F 1, 2, 3, 4)</p> <p>b) Vyložte pojem „měření“ v psychologii a popište početní vlastnosti čtyř druhů měrných stupnic při jejich užití ve výzkumu z hlediska možností kvantitativní interpretace jejich výsledků.</p>
<p>2. a) Přehled a vzájemné porovnání hlavních typů empirických výzkumných projektů, jejich vlastností, postupů, cílů a případů jejich uplatnění. Celková skladba a postup realizace výzkumného projektu obecně a u jeho jednotlivých typů zvlášť. (S 3; F 11; M 4.1)</p> <p>b) Vyložte rozdíly mezi objektivními (přístrojovými a výkonovými) stupnicemi a subjektivními (posuzovacími) stupnicemi; uveďte jejich vzájemné výhody a nevýhody pro psychologickou interpretaci výsledků.</p>
<p>3. a) Kvantitativní a kvalitativní obecné výzkumné strategie a jejich zdůvodnění, rozdíly a volba mezi nimi při praktickém výzkumném uplatnění. (S 1.4, 6; F 20; M 1.2)</p> <p>b) Popište obvyklé tři podoby posuzovacích stupnic; uveďte hlavní druhy „systematických omylů“, kterými bývá posuzování a sebeposuzování osob ve výzkumu zkreslováno.</p>
<p>4. a) Metody kvalitativního zkoumání v psychologii; jejich vztah k teorii, Získávání kvalitativních empirických údajů a jejich zpracování kvalitativními metodami. (H; M; Ř)</p> <p>b) Uveďte hlavní nároky na „standardnost“ psychologických zkoušek (testů) – čím je co zajišťováno při jejich tvorbě, standardizaci a kvantitativní či kvalitativní interpretaci jejich výsledků.</p>
<p>5. a) Metody zkoumání výtvorů a stop chování verbální a nonverbální povahy; možnosti jejich uplatnění v psychologickém výzkumu, výhody a nevýhody oproti pozorování a záznamu právě probíhajících událostí vzhledem k interpretaci získaných výsledků. (F 14, 15; M 6.4-6.5, 8)</p> <p>b) Vyložte podstatu rozlišení tří způsobů interpretace psychologických zkoušek – objektivní, subjektivní, projektivní – a jejich vzájemné metodologické přednosti a omezení.</p>
<p>6. a) Etnografie – popis metody, hlavní zásady, zdroje dat, možnosti analýzy, příklady využití. (M 4)</p> <p>b) Vyložte účel a možnosti užití statistických metod v psychologickém výzkumu, jejich přínos a omezení jejich výsledků při ověřování platnosti psychologických hypotéz.</p>
<p>7. a) Rozhovor v kvalitativním výzkumu – typy rozhovorů, typy otázek, co je důležité při přípravě a realizaci rozhovoru. Ohniskové („focusové“) skupiny – výhody a nevýhody, možnosti využití. (M 6)</p> <p>b) Vyložte rozdíl mezi „parametrickými“ a „nonparametrickými“ statistickými testy, podmínky pro rozhodování mezi nimi při konkrétním porovnávání a popište po jednom příkladu parametrického a neparametrického testu.</p>

<p>8. a) Zakotvená teorie. Hlavní zásady, postup analýzy, typy kódování, paradigmatický model, opakované porovnávání, teoretické vzorkování. Možnosti využití. (Ř 2)</p> <p>b) Vyložte pojem „statistické průkaznosti“ (či „významnosti“), popište obecně způsob jejího určování a uveďte, co o souvislosti mezi porovnávanými proměnnými veličinami vypovídá.</p>
<p>9. a) Tématická (obsahová) analýza – popis, fáze analýzy, možnosti využití. (B, M8)</p> <p>b) Uveďte příklady parametrických statistických metod a ukazatelů hodnotících rozdíl středních hodnot dvou souborů údajů a vyložte, jak lze jejich různé hodnoty interpretovat.</p>
<p>10. a) Případová studie – východiska, postup, možnosti využití. (M 4)</p> <p>b) Uveďte příklady statistických metod a ukazatelů hodnotících rozdíly rozptylů různých souborů údajů a vyložte, jak lze jejich zjištěné hodnoty interpretovat.</p>
<p>11. a) Interpretativní fenomenologická analýza (IPA) – východiska, postup, možnosti využití. (Ř 1)</p> <p>b) Vyložte pojmy „korelace“, „korelační koeficient“ a „koeficient determinace“, způsoby jejich zjišťování a vysvětlete, jak lze různé hodnoty zjištěné korelace mezi dvěma proměnnými veličinami vyjádřené těmito koeficienty interpretovat.</p>
<p>12. a) Validita v kvalitativním výzkumu – důvěryhodnost, transparentnost, práce se subjektivitou výzkumníka, triangulace a další metody zvýšení validity. (L)</p> <p>b) Vyložte pojem „konzistence“ („soudržnosti“) testové stupnice, popište obecně způsob jejího zjišťování a uveďte některý z jejích ukazatelů a metodu jeho výpočtu.</p>
<p>13. a) Popisné (přehledové) výzkumné projekty; jejich volba, cíle, provádění a interpretace získaných výsledků; jejich metodologické problémy, omezení a rizika. (S 3.6; F 10.2.1; M 1.3.1, 4.2.0-4.2.3)</p> <p>b) Vyložte pojem „konzistence“ („soudržnosti“) testové stupnice, popište obecně způsob jejího zjišťování a uveďte některý z jejích ukazatelů a metodu jeho výpočtu.</p>
<p>14. a) Korelační výzkumné projekty; jejich volba, cíle, provádění a možnosti interpretace získaných výsledků; jejich metodologické problémy, omezení a rizika. (S 3.5; F 10.2.2)</p> <p>b) Vyložte pojem „stability“ („stálosti“) výsledků testové položky nebo stupnice a popište způsob jejího zjišťování, uveďte některý z jejích ukazatelů a hlavní vlivy, které jejich platnost mohou ovlivnit či zpochybnit.</p>
<p>15. a) Pravé experimentální výzkumné projekty; jejich volba, cíle, provádění a možnosti interpretace získaných výsledků; jejich metodologické problémy, omezení a rizika. (S 3.2; F 8; M 4.2 4)</p> <p>b) Vyložte pojem „ekvivalence“ („rovnocennosti“) testových položek nebo stupnic, popište způsob jejího zjišťování a význam „koeficientu ekvivalence“.</p>
<p>16. a) Kvaziexperimentální a ex post facto výzkumné projekty; jejich volba, cíle a možnosti interpretace získaných výsledků; jejich metodologické problémy, omezení a rizika. (S 3.3-3.4; F 9)</p> <p>b) Vyložte pojem „interní validity“ („vnitřní platnosti“) zvoleného ukazatele zkoumané proměnné veličiny a popište obecně způsob jejího zjišťování.</p>
<p>17. a) Vývojové výzkumné projekty; jejich hlavní typy, jejich volba, cíle, podoba a možnosti interpretace získaných výsledků; jejich metodologické problémy, omezení a rizika. (S 3.7; F 10.2.4-10.2.5)</p> <p>b) Vyložte pojem „externí validity“ („vnější platnosti“) zvoleného ukazatele zkoumané veličiny a popište obecně způsob jejího zjišťování.</p>

<p>18. a) Konstantní a proměnné veličiny ve výzkumu; rozlišení jejich hlavních druhů z hlediska zkoumaných osob a z hlediska jejich postavení v rámci výzkumného projektu, jejich vymezení a zacházení s nimi ve výzkumu. (S 2.1; F 7)</p> <p>b) Vyložte pojem „zjevné validity“ testových položek představujících zkoumanou veličinu a popište její význam či vliv při provádění výzkumu.</p>
<p>19. a) Ověřování teorií prostřednictvím hypotéz v různých typech výzkumného projektu; formulování hypotéz, způsoby jejich empirického a statistického testování a tomu odpovídající zásady a možnosti interpretování získaných výsledků. (F 3)</p> <p>b) Vyložte pojem „interní validity“ („vnitřní platnosti“) výsledků provedeného výzkumu a uveďte některé činitele, které ji omezují</p>
<p>20. a) Vytváření výzkumných výběrů z populace pro kvantitativní výzkum; hlavní užívané způsoby a zásady jejich provádění, vzájemné porovnání jejich teoretických a praktických předností a nedostatků. (S 4; F 10.0-10.1; M 5)</p> <p>b) Vyložte pojem „externí validity“ („vnější platnosti“) výsledků provedeného výzkumu ve smyslu platnosti „situační“ („ekologické“) a „populační“ a uveďte některé činitele, které ji omezují.</p>
<p>21. a) Metody výběru zkoumaných osob do kvalitativního výzkumu; jeho strategie u odlišných záměrů projektu a praktické postupy výběru podle metodologických kritérií. (H; M; Ř)</p> <p>b) Vyložte rozdíl mezi výzkumnými projekty „univariačními“ a „multivariačními“ a uveďte jejich vzájemné přednosti a nedostatky pro testování hypotéz o souvislostech mezi zkoumanými veličinami.</p>
<p>22. a) Věrohodnost prováděných měření a získávaných výsledků v empirickém výzkumu; vymezení a ověřování jejich přesnosti, spolehlivosti a vnitřní platnosti v rámci výzkumného projektu, a jejich vnější platnosti mimo rámec výzkumné situace. (S 2.3; F 8.1-8.2, 16; M 9)</p> <p>b) Vyložte pojem „jednorozměrné“ a „mnohorozměrné“ analýzy rozptylu (ANOVA, MANOVA), popište obecně jejich podobu a interpretaci jejich výsledků.</p>
<p>23. a) Pozorování a posuzování ve výzkumu; jejich podstata a základní druhy, postupy jejich praktické realizace, jejich vzájemné přednosti a nevýhody, postupy jejich vyhodnocení. (S 5.4; F 12; M 6.0-6.1)</p> <p>b) Vyložte obecné znaky multivariační „shlukové analýzy“ a obecný postup jejího provádění včetně hlavních možností rozdílných voleb v některém jejím kroku a interpretace jejich výsledků.</p>
<p>24. a) Dotazování ve výzkumu; jeho podstata, hlavní nástroje a základní způsoby; příprava, provádění a vyhodnocování dotazníků, jejich metodologické problémy, možnosti, omezení a rizika při získávání, kvantifikování a interpretaci výsledků. (S 5.1-5.3; F 13;)</p> <p>b) Vyložte obecné znaky multivariační „faktorové analýzy“ a obecný postup jejího provádění včetně hlavních možností rozdílných voleb v některém jejím kroku a interpretace jejich výsledků.</p>
<p>25. a) Standardní psychologické zkoušky; jejich znaky, účel a možnosti uplatnění ve výzkumu; jejich základní druhy, metodologické a praktické vzájemné výhody a nevýhody pro jejich výzkumné užívání a pro interpretace získaných výsledků. (S 2.2; F 16)</p> <p>b) Vyložte účel, psychometrickou logiku a podobu statistických ukazatelů „mnohočetné korelace“ a „kánonické korelace“.</p>

26. a) Měření a měrné stupnice; hlavní postupy měření a početního zpracování údajů získaných v kvalitativních (intenzivních) výzkumných projektech a v kvantitativních (extenzivních) výzkumných projektech, jejich metodologické možnosti a meze. (S 7.0-7.3; F 18, 19; M 7, 8)
b) Vyložte obecně interpretační význam a způsob určení „intervalu spolehlivosti“ vypočteného statistického ukazatele.

27. a) Etická problematika psychologického zkoumání. Typická etická dilemata a rizika v plánování, v provádění a v publikování výsledků výzkumů z hlediska výzkumníků a z hlediska zkoumaných osob či zvířat – zdravotní, emoční, vztahová, ekonomická, společenská, právní, popř. další speciální. (F 6.4; M 10)
b) Popište (slovy, popř. nákresem a vysvětlením) význam šesti směrů zacílení výzkumných projektů podle Cattellovy „matice vzájemných vztahů mezi daty“ a uveďte, co umožňují alespoň tři výzkumné strategie z celkem šesti zde vyznačených zjišťovat. (S s. 42; K stránky PVŠPS).

U výše vypsanych jednotlivých zkušebních okruhů „a“ jsou pro potřebu jejich vymezení uvedeny dílčí odkazy na kapitoly nebo subkapitoly studijních pramenů, které se jich bezprostředně týkají; při studiu můžete samozřejmě čerpat znalosti i z jiných odborných pramenů. – Informace k částem „b“ lze vyhledat v běžně dostupných psychometricky nebo statisticky zaměřených pramenech).

❖ Zdrojové předměty:

Odborné čtení a psaní, Základy informatiky, Základy psychometrie a psychometrie, Psychologická metodologie, Statistika, Fenomenologie a metodologie věd, Metodologie základního psychologického výzkumu, Metody aplikovaného psychologického výzkumu, Principy a techniky psychologického měření, Metody multivariační statistické analýzy dat v psychologii.

❖ Označené literární prameny:

1. K ... Balcar, K. (2021) Cattellova matice vztahů mezi daty. PVŠPS: Studijní materiály. Dostupné na:
https://www.pvsps.cz/data/2021/11/01/14/cattellova_matice_vztahu_mezi_daty.pdf
2. B ... Braun, V., & Clarke, V. (2012). Thematic analysis. In H. Cooper, P. M. Camic, D. L. Long, A. T. Panter, D. Rindskopf, & K. J. Sher (Eds.), *APA handbook of research methods in psychology, Vol. 2. Research designs: Quantitative, qualitative, neuropsychological, and biological* (pp. 57–71). American Psychological Association.
3. F ... Ferjenčík, J. (2000). Úvod do metodologie psychologického výzkumu. Praha: Portál.
4. H ... Hendl, J. (2005). Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace. Praha: Portál.
5. L ... Lincoln, Y. S. & Guba, EG. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Newbury Park, CA: Sage Publications. Výťah dostupný online zde: <http://www.qualres.org/HomeLinc-3684.html>
6. M ... Miovský, M. (2006). Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada.
7. P ... Punch, K. (2008). Základy kvantitativního šetření. Přeložil J. Hendl. Praha: Portál.
8. Ř ... Řiháček, T., Čermák, I., Hytych, R. (2013) Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy. Brno: MUNI Press.
9. S ... Srnec, J. (2006). Strategie a metody psychosociálního výzkumu. Studijní materiál pro distanční vzdělávání. Praha: PVŠPS.
10. U ... Urbánek, T., Denglerová, D., Širůček, J. (2011). Psychometrika. Měření v psychologii. Praha: Portál.